

קול צופיד

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לְקִי
הָרֵב מֵרַדְכִּי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וישלח - תשנ"ט - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִּי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

המלח, כיצד מעשרין את התבן? והגמל הוא סמלו של ישמעאל. גם הוא שקרן וכאשר מתיישב מסתיר את פרסותיו שאין בהן סימני טהרה ופושט צוארו שבו מעלה גרה וגם הוא כבא לומר - ראו שכשר אני. אומר יעקב אבינו - אני איני מתעסק עם שקרנים ורמאים! וע"כ לא הזכירם.

שור וחמור - חוסנו של יעקב
ועוד אפשר להבין עפ"י חז"ל ב"ר ע"ה, י"ב מדוע מזכיר יעקב דברים אלו דוקא: שור - זה יוסף. שנאמר "בכור שורו הדר לו" ויוסף הוא שטנו של עשיו. ונאמר "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקשור". חמור - זה יששכר. שהיו חכמים גדולים בתורה ועליהם נאמר "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים". שהיו יודעים לחשב זמני קידוש החודש ומהלכי השמים. צאן צאנו ישראל. שנאמר: "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם".
עבד ושפחה - אנו מתייחסים אל הקב"ה כעבד וכשפחה. "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה כן עינינו אל ה' אלוֹקֵינוּ" אומר יעקב - יש לי כל הכוחות האלו לעמוד מולך ואינך יכול לי! כך צריך לבא אליהם בלא פחד ומתוך הכרת כוחותינו!

כתבו לכם על קרן השור
מדוע פתח יעקב אבינו בשור? בחנוכה אנו זוכרים מה שעשו לנו היונים והכריחו את ישראל לכתוב על קרן השור "שאין לכם חלק באלוֹקֵי יִשְׂרָאֵל" ח"ו. השור הוא ביטוי של כח "ורב תבואות בכח שור" אבל גם של הדר - "בכור שורו הדר לו" קיום המצוות בהידור זה כוחו המיוחד של יוסף. כאשר באים אליו האחים הוא מגיש להם אוכל לבד כשר למהדרין! אמרו היוונים - אתם מקיימים מצוות בהידור - עכשיו תעברו עליהן ג"כ בהידור - "כתבו לכם על קרן השור" וע"כ אנו מקיימים מצוות החנוכה בהידור מיוחד מהדרין מן המהדרין.

עד אשר אבא שעירה
עשיו רוצה להפגש עם יעקב, ללכת איתו. לחנך את בניו אך יעקב אבינו דוחהו מכל וכל, לא להפגש, לא לדבר וגם לא ללכת. ומדוע עשיו הלך לשעיר? כתב התרגום יונתן שנעשה נס, עשיו הגיע לשביל והיתה לו קפיצת הדרך לשעיר וכך יעקב נשאר לבדו. וישב ביום ההוא עשיו לדרכו שעירה - ויעקב נסע סוכותה, רמזו בזה, שעשיו הלך שעירה - זהו השעיר המשתלח לעזאזל ביום הכיפורים, ויעקב נסע סוכותה - מיד במוצאי יו"כ מתחילים בקיום מצוות סוכה.

"על כן קרא שם המקום סוכות"
כתוב שיעקב בנה בית ולמקנהו עשה סוכות - שואל החיד"א מדוע יעקב קורא למקום סוכות, היה צריך לקרוא לו בית ע"ש העיקר!
אלא מסביר, הרב, בית - זה בעולם האמת בית הנבנה על ידי מצוות ומעשים טובים ולימוד תורה, אבל קנייני העולם הזה הם ארעיים, לכן לענייני העולם הזה קרא יעקב אבינו סוכות. יעקב עדיין לא הלך לעשיו אך כתב רש"י, לעתיד לבא כשיבוא המלך המשיח במהרה בימינו, ילך יעקב להר שעיר לשפוט את הר עשיו, במהרה בימינו אמן.

מלכות יו
כתוב בתורה "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" - בתחילה את השמים אלו המצוות והמעשים הטובים, ואחר כך את הארץ - הגשמיות. "והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום".

השיעור לעילוי נשמת :
מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִּי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל
ורבי יעקב יוסף בן מרגלית זצ"ל

פרשת השבוע : וישלח

השיעור נמסר ע"י הרב מֵרַדְכִּי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל, בשנת תשנ"ט.

הלכות חנוכה

עם לבן גרתי

בתחילת פרשתנו שולח יעקב מלאכים אל עשו אחיו - "ויצו אותם לאמר כה תאמרו" הזהירם שלא ישנו דבר! "ועם לבן גרתי ואחר עד עתה. ויהיו לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדוני למצא חן בעיניך".

"עם לבן גרתי" אומר רש"י - "גרתי בגימטריא תרי"ג כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים". אומר יעקב אבינו לעשו - אתה אינך יכול לי כי מה שנתברכת "על חרבך תחיה" דוקא "כאשר תריד" ואמר יחזק אבינו "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו" בזמן שהקול של יעקב - קול התורה נשמע, אין הידיים ידי עשיו שולטות ואני עסקתי בתורה ובמצוות כל זמן גירותי אצל לבן. צריך מידה גדולה של עזות לומר כך! אדם פשוט לא היה יכול לומר זאת לעשו, אבל מלאך כן יכול. הדגיש "לבן הרשע" כאן גילה לא רק את "רמאיו" אלא רשעות הרי כרתו ברית שלא יזיקו אחד לשני. מה עשה לבן, שלח שליחים להודיע לעשו, אמר לבן אני לא עשיתי מאומה, כי אני לא דברתי, רק השליחים. זה נקרא ברית, זה נקרא הסכם! הרי הוא מיד מסר אותם.

ועוד כיצד יכול אדם לקיים תרי"ג מצוות? לבן הרשע יכול עבור על תרי"ג מצוות אבל לקיימן אי אפשר! אלא הכונה שבוזה שלא למדתי ממעשיו הרעים של לבן - "ישב אדם ולא עבר עבירה" - מעלים עליו כאלו קיים מצוה, ובאופן הזה קיים יעקב אבינו תרי"ג מצוות.

וישלח יעקב מלאכים

"וישלח יעקב מלאכים" - אומר רש"י "מלאכים ממש". אל עשו אי אפשר לשלוח בני אדם וצריך להתמודד עמו ע"י מלאכים. וכשיראה שיעקב שולח לו צבא השמיים יפחד ורחב לבבו. ואומר האוה"ח הקדוש על הפסוק כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך" - יש שני סוגי מלאכים. ישנם מלאכים הנשלחים משמים לשמירה וישנם מלאכים שאדם בורא ע"י כל מצוה שמקיים ואלה האחרונים שייכים לו ועומדים לפניו תמיד וע"כ יכול לשלחם אל עשיו.

ויהיו לי שור וחמור

"ויהיו לי שור וחמור ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך" - "שור" - רק אחד היה ליעקב? חמור, עבד, שפחה - רק אחד? ועוד שאלה מדוע אינו מזכיר גמלים ואנו יודעים שהיו ל גם גמלים שנאמר "ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות". וכן שלח לעשיו "גמלים מיניקות" ועוד - חוץ לכבודו של מקום - מדוע לא הזכיר חזיר? ונוכל לומר שיעקב אבינו לא גידל חזירים. והענין הוא כך: עשיו נמשל לחזיר - "יכרסמנה חזיר מעיר". החזיר הוא יחיד מסוגו בעולם שהוא בעל סימני טהרה חיצוניים - מפרס פרסה, אבל מבפנים אינו מעלה גרה. וכשרוצה לישון זורק רגליו הצידה וראשו פנימה כרוצה לומר ראו פרסותי שכשר אני. וכך עשיו היה מרמה את אביו ושואל "כיצד מעשרין את

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

וישלה - תשנ"ט - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לכן, מי שבסידורו כתובה ברכת להדליק בעמוד הראשון, ובעמוד הבא כתובות שתי הברכות, ובטעות שכח את הראשונה וברך רק את השתים, יכול לברך כל זמן שלא סיים להדליק את שאר הנרות. ואם נזכר תוך כדי דיבור, יש ספק כי לפי רש"י דווקא המדליק צריך לברך בשעת ההדלקה ולא אחר כך. אבל, את ברכת שהחיינו, וברכת שעשה ניסים, יברך אחר כך אם שכח, גם לאחר שגמר להדליק, כן פסק הבא"ח וכמותו רבי עקיבא איגר שו"ת רעק"א תנינא י"ג ואגב הם לא ראו זה את דברי זה והמשנב"ר ס"ק ד' ובלבד שלא עברה חצי שעה מעת ההדלקה.

איזה רואה מברך?

כתוב "הרואה מברך שתים" - הסביר רש"י: "העובר בשוק ורואה באחד החצרות דולק, ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה שאמר משם רבנו יעקב, דלא הווקעה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין או ליושב בספינה". כלומר, אדם שנמצא בספינה, טס, נוסע ולא יגיע לביתו עד עלות השחר אם ראה נר חנוכה יברך. לענין ספינה עיין במקראי קודש י"ח, ולדעתנו כל ספינה יש לה דין ארעי. לפי הפירוש הראשון של רש"י - תמיד יכול לברך כשרואה נר ברחוב. ולפי הפירוש השני של רש"י - דווקא אם לא הדליק או שהיה בספינה - אז מברך כשרואה.

שלושה תנאים - לברכה על הראיה

ולשיטת הרשב"א הר"ן והשולחן ערוך הרואה מברך בשלושה תנאים:
א. לא הדליק. ב. לא ידליק. ג. אשתו לא הדליקה עליו.

שיטת הרמב"ם

כתב הרמב"ם פ"ג הלכה ד' "וכל הרואה אותה ולא בירך - מברך שתים, שעשה נסים לאבותינו ושהחיינו". על שתי מילים אלו "ולא בירך", יש רעש גדול וביורור בהלכה: המגיד משנה גרס ברמב"ם "ולא בירך" כלומר אם הדליק בבית וברך, ואחר כך ראה - לא מברך. ומזכיר את דברי הרשב"א הנ"ל. והצדיק את שיטת הרמב"ם שהרי כתוב בגמרא "הרואה!" הלחם משנה אומר שאין לגרוס מילים אלו "ולא בירך". והנה, הרמב"ם כתב תשובה על ענין זה, שהתשובה עצמה חוללה מהפכה! התשובה מתורגמת, תשובה רכ"ב הוצאת בלאו "ומה יאמר אדוננו בדבר מי שהדליק נר חנוכה וברך עליו וחזר והדליק נר חנוכה אחר או ראהו, היחזור ויברך על הדלקתו או על ראיתו, וכן פעם אחר פעם, אם לאו". תשובה: הדבר הזה תלוי בכונת המברך כמו בשאר הברכות: אם היתה כוונתו להדליק נרות הרבה זה אחר זה - ברכה אחת לכולם! ואם בירך והדליק - ואחר כך נזדמן לו נר אחר להדליק - יברך ברכות אחרות. וכן אפילו נזדמן לו מאה זה אחר זה, וכן הדין בברכת הרואה וכתב משה". כלומר, אדם ידליק בביתו - יברך ילך לבית אמו - יברך, ילך לחמתו - יברך. וההולך ברחוב, אמנם היום ברוך השם בכל רחוב ורחוב יש חנוכיות רבות בפתחי הבתים או בחלונות הגבוהים, ואדם יודע שהוא יראה, אך למשל בחוץ לארץ כשאני יודע שבדאי יראה חנוכיה דולקת - יצטרך לפי הרמב"ם לברך עליה, וכן במאה רחובות ובהם מאה חנוכיות שלא חשב שיראה!.

ההלכה

כאמור, השולחן ערוך לא פסק כהרמב"ם, וההולך ברחוב ורואה נר חנוכה לא יוכל לברך אלא בשלושת התנאים שהזכרנו. וזו לשון השולחן ערוך: תרע"ז ג': "מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק

דרשו חז"ל בראשית רבה פ"א "חושך זה מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיה, שהיתה אומרת כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. הם חשבו את עצמם לנאורים, חכמים אבל הם אנשי הרשע והחשך ביקשו להחשיך עיניהם של ישראל. "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" ואדרבה, להיפך אנו מדליקים נרות חנוכה, ולא זו בלבד, יש דינים מיוחדים במצות הדלקת נר חנוכה.

המדליק - הרואה

הגמרא שבת כ"ג אומרת "אמר רבי חייא בר אשי, אמר רב: המדליק נר של חנוכה צריך לברך. רב ירמיה אמר, הרואה נר של חנוכה צריך לברך". שאלו התוספות סוכה מ"ו מדוע דווקא ברואה נר חנוכה מברך, ולא מצינו הלכה זו לגבי שאר מצוות כגון הרואה סוכה, הרואה לולב וכו'? ותרצו "משום חביבות הנס". זו החשיבות של "כי נר מצוה ותורה אור" וראה תירוצים נוספים שם ממשיכה הגמרא שם ללמדנו: "אמר רב יהודה, יום ראשון המדליק מברך שלש, הרואה מברך שתים, מכאן ואילך מדליק מברך שתים, רואה מברך אחת". שואלת הגמרא "מאי ממעט? ממעט זמן ונמיעוט נס? נס כל יומי איתיה!" למעשה, בלילה הראשון המדליק מברך שלש ברכות: א. להדליק נר של חנוכה. ב. שעשה ניסים. ג. שהחיינו. ויש לשים לב לדקדוקים ונוסחאות בברכות האלו.

א. להדליק נר של חנוכה

יש ספרים שכתוב בהם "להדליק נר של חנוכה". אבל הפרי חדש אומר שעל פי הפשט עיקר הנוסחה הוא "נר חנוכה" והבן איש חי אומר שלפי האר"י הקדוש והמקובלים צריך לברך "נר חנוכה" ורמז יש ברי"ת לשם קדוש אותיות נ. ח. ל. ולא צריך להיות מקובל גדול, כל אחד יכוון בשם זה. וראה בכה"ח תרע"ו, ובן איש חי וישב ב'. אמנם למעשה, בין אם אמר "נר של חנוכה" או "נר של חנוכה" יצא ידי חובה, אך מלכתחילה יש לברך נר חנוכה.

ב. שעשה ניסים

כתבו כה"ח שם אות ה', ומשנב"ר ס"ק א' שיש לומר "בימים ההם בזמן הזה" בימים ההם - היינו בימי החשמונאים עשה ה' נס והצילנו ממלכות הרשעה כשעשה לנו נס בזמן הזה כלומר בכ"ה לחודש כסלו. ואין לומר בימים ההם ובזמן הזה.

ג. שהחיינו

המשנה ברורה ס"ק א' אומר שיש לברך "והגיענו לזמן הזה", הלמ"ד בחיריק. והכה"ח והרב פלאג'י וכן אנו נוהגים אומרים "לזמן הזה, הלמ"ד בפתח. לכאורה האשכנזים צריכים לברך לזמן הזה כהמשנב"ר, אך חפשי ולא מצאתי ברוב סידורי אשכנז שכתוב לזמן הזה. ואכן, בהיות שמבחינה דקדוקית יש לומר "לזמן הזה" - לכן כך נתפשט המנהג ברוב קהילת ישראל.

מתי מברך להדליק?

כתוב שהמדליק צריך לברך משהמרש"י שרק המדליק יכול לברך, וכשמדליק שבת כג. דהא לא אדליק איהו". אומר הבן איש חי וישב י "הדליק נר חנוכה ושכח ולא בירך אם עדיין לא גמר הנרות, יברך ברכת "להדליק" וידליק הנשארים, אף על פי דאלו הנשארים הם מן ההידור, אבל אם גמר הדלקת כל הנרות ואחר כך נזכר, ואפילו שנזכר תוך כדי דיבור, לא יברך ברכת להדליק משום דאיכא פלוגתא בזה וספק ברכות להקל".

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרֵב מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

וישלה - תשנ"ט - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

רק בחגים דאורייתא מברכים שהחיינו, ולמעשה, אם יש לך אדם שאין לו נרות, לא הדליק, והגיע ליל שמיני ולא ברך שהחיינו ושעשה ניסים: וכן "ברוך אתה - יהוה בלבו שם ה' - שעשה ניסים" "ברוך אתה - יהוה בלבו שם ה' - שהחיינו" ראה גם בבה"ל סימן תרצ"ב לענין פורים.

אשר קדשנו במצוותיו וצונו

הרמב"ם פ"א מהלכות ברכות כותב שיש סוגי ברכות שונות, ברכת המצוות, ברכת ההודאה, ברכת הנהנין, יש מצוות שהן חובה, כגון סוכה לולב ותפילין, ויש מצוות שהן רשות כמוזזה ומעקה דהיינו אם אדם רוצה לגור באהל שהוא ארעי או בספינה יכול ואז לא מחייב במוזזה. וכן לא חייב לבנות בית עם מדרגות או קומת גג שתחייב במצוות מעקה. ועל כל פנים כשמקיים את המצוות וגם מצוות מדברי סופרים מברך "אשר קדשנו במצוותיו וצונו"

מאי מברך?

היום כולם יודעים שנוסח הברכה הוא "להדליק נר חנוכה" אבל בירושלמי סוכה פ"ג ה"ד והובא בילקוט שאלו מה מברך. רבי יהושע בן לוי אומר - "על מצות הזקנים" ורבי יוחנן אומר "על מצות הדלקת נר חנוכה". וגם אצלנו בבבלי לאחר כמה דפים הגמרא שואלת "מאי מברך" ועונה "אקב"י להדליק נר חנוכה". שואלת הגמרא היכן צונו? הרי אין מצות חנוכה מן התורה! אמנם יש רמזים הובא בבא"ח, בתחילת בראשית המילה העשרים וחמש היא אור ובמסעי בני ישראל ויחנו בחשמונה - גם כן כ"ה וכו', אבל זה רק רמז.

מצות חנוכה היא תקנת חכמים!

והגמרא משיבה שהרי כתוב "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" וכן "לא תסור". והרמב"ם כתב: "על מצות שהן מדברי סופרים... מברך על הכל קודם עשייתן אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעשות. והיכן צונו בתורה? שכתוב בה 'אשר יאמרו לך תעשה' נמצא ענין הדברים והצוין כך הוא: אשר קדשנו במצוותיו שצוה בהן לשמוע מאלו שצונו להדליק נר של חנוכה..." הלכות ברכות פ"א ה"ג. נמצא שהמקיים מצות חנוכה מקיים שתי מצוות... שומע דברי חכמים, ושומע לקב"ה שצונו לשמוע בקול חכמים - ברי יש לנו שכר עצום על קיום מצוה זו. בכלל צריך להבין מדוע קבעו לנו מטבע הברכה לומר "אשר קדשנו במצוותיו" ולא הסתפקו באמירה "אשר קדשנו וצונו. אלא חז"ל אומרים שהקב"ה מקיים מצוות, כל מצוה שה' צוה אותנו, גם הוא מקיים אותה, מניח תפילין, שימור שבת, מדליק נר חנוכה. לכן במצוותיו - במצוות שהוא עצמו מקיים, והרי זו מדרגה גבוהה מאוד שאנו זוכים לקיים את המצוות שהקב"ה מקיים. לכן אנו מברכים "במצוותיו וצונו".

מעשה ברפורמים

פעם הרפורמים הגישו נגדי בג"ץ מדוע אני מונע מהם לערוך חופה וקידושין. וטענו, ראינו אדם פשוט "זבלן" שהרשיתם לו לערוך חו"ק, ולנו יש "רב רפורמי", מעונב יפה, הדור בלבדו, מגולח למשעי, מדוע לא יוכל לערוך חופה וקידושין?! התחלתי להסביר להם שהוצאת שם שמים לבטלה זה עוון חמור מאוד. והעולם הזועזע בשביל זה ולא הבינו. ראיתי שצריך להשיב להם תשובה אחרת, אמרתי אמנם אתם הרפורמים משקרים בתורה, אתם רשעים, אבל לעצמכם אתם ישרים ולא משקרים. איך תוכלו לברך "אקב"י על העריות", אתם מאמינים בקב"ה? מאמינים במצוותיו? נזהרים בהם? מאמינים בקדושה? ענו, נכון איננו מאמינים בכל

באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו - כשרואה נר חנוכה מברך שעשה ניסים ובליל ראשון מברך גם שהחיינו" ועל כן, אם יש חייל רווק לבני עדות אשכנז והוא בשמירה, לא הדליק ולא ידליק הלילה ורואה אפילו במשקפת נרות חנוכה יברך. וכן אם הוא נשוי, ואשתו נסעה לבית הוריה ואינה מדליקה בשבילו גם לספרדים וגם לאשכנזים ואינו מדליק ולא ידליק יברך.

ברכת שהחיינו בלילה הראשון

הגמרא דלעיל אמרה שבלייל הראשון מברך שלש ברכות, ובשאר ימים שתי ברכות, שאלה "מאי ממעט?" ענתה, "ממעט זמן", ושוב שאלה "ונומיעוט נס?" ענתה "נס כל יומא איתיה". הסביר רש"י "מאי נס כל יומא איתיה - שהרי כל שמונה הדליקו מן הפח, אבל זמן משהגיענו - להתחלת הזמן הגיענו". מה כוונת רש"י? מה ההבדל בין "שעשה ניסים" שמברך כל לילה, לבין שהחיינו שמברך רק בלילה הראשון? ה"הסביר ה"ט" שם ס"ק א' כי לשון רש"י קצת קשה ובאר את דבריו: "פירוש דבריו, שלענין זמן אנו מברכים לו יתברך שנתן לנו חיות עד זמן שנעשה בו נס. והיינו - שנתן לנו חיות שנה תמימה על העבר. אבל, מיום ליום אף שנתוסף נס, אין שייך לברך על נתינת חיות יום נוסף אלא די בהתחלת הזמן כנ"ל". לכן שהחיינו זו ברכה שהגיענו לזמן זה שנעשה בו נס. והוא משנה תמימה לשנה הבאה. ה"המאמר מרדכי כתב הסבר נוסף ראה כה"ח תרע"ו אות כ', בליל פסח אנו מברכים שהחיינו ולא מברכים עוד כשאר ימי פסח אף לא בקידוש של יו"ט אחרון. ובסוכות אנו מברכים שהחיינו בלילה הראשון, וביו"ט שמחת תורה, כי הוא יום טוב בפני עצמו. אזי, כשם שפסח הוא חג אחד וברכת שהחיינו אחת, כך חנוכה, "כל שמונת ימי חנוכה יום טוב אחד הוא, מה שאין כן ברכת הנס, שראוי לברך אותה, ליתן שבח והודאה על הנס שהיה מתחדש בכל יום".

ברכת שהחיינו בשאר הלילות

הגמרא חשבה בהווה אמינא שממעט נס ומברכים שהחיינו, ומסקנתה שממעטים שהחיינו בשאר הלילות ואף על פי כן מהווא אמינא זו למדנו הלכה גדולה. כתב השולחן ערוך. תרע"ו א' "ואם לא ברך זמן בליל ראשון - מברך בליל שני או כשיזכור" בדרך כלל, אם אדם אכל פרי ושכח לברך שהחיינו, אם אדם לבש בגד חדש ושכח לברך שהחיינו ונזכר למחרת - עבר זמנו - בטל קרבנו!" כאן יש דין חדש! מי שהדליק נרות חנוכה ושכח לברך שהחיינו. אם נזכר בתוך חצי שעה יברך ואם נזכר לאחר כך. יברך למחרת שהחיינו. מדוע? מה ההבדל? אלא מהגמרא יש להבין שבאמת היינו צריכים לברך שהחיינו בכל לילה ולילה משמונת ימי חנוכה, על שה' החיה אותנו וקיימנו והגיענו ליום זה שנעשה בו נס ובכל יום ויום הנס מתוסף. "מוסיף והולך". אלא שבדרך כלל ברכת שהחיינו היא אחת בשנה במצוות שופר מגילה וכו' בבגדים חדשים, בפרי חדש לכן אם לא ברכת בלילה הראשון תברך בשני או כשיזכור. כי ברוך הוא שהחיינו וקיימנו והגיענו לכל יום ויום מימי החנוכה. אגב, המשנ"ב כתב בס"ק ב' "או כשיזכור - בשעת ההדלקה" - היינו בתוך חצי שעה. מי שאינו מדליק, לא מדליקין עליו ולא רואה נרות חנוכה. המאירי חידש חידוש גדול: בליל כיפור אנו מברכים שהחיינו בכל נדרי, בפני ספר תורה, אך מצד הדין כל אדם יכול לברך שהחיינו בליל יוה"כ גם בלי "כל נדרי" וספר תורה. ועל כן אם יהיה אדם בשנחאי, במקום שאין בו בכלל הדלקת נר חנוכה, אין גם לא חנוכיה של חב"ד ואינו יכול להדליק נר חנוכה יברך שעשה ניסים ושהחיינו על היום, אמנם המשנ"ב בשעה"צ תרע"ו ג' השאיר זאת בצריך עיון. אך הפרי חדש מובא בכה"ח י"ד חלק על דין זה וסובר שאין לברך כי

קול צופיך

מנחם מנחם מלצר הרב"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

וישלה - תשנ"ט - מאת מנחם מנחם מלצר הרב"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בלילה השני.

מי שרוצה לברך למרות שאשתו הדליקה עבורו

אדם שמדליקים עליו בביתו ורוצה לברך ברכת הראיה או שרוצה להדליק במקום אחר ולברך, האם אפשר לכוין לכתחילה לא לצאת בברכת אשתו? נושא זה שנוי במחלוקת בין הב"י לרמ"א, לדעת הרמ"א מותר ומקורו בדברי תרומת הדשן סי' קא "דאכסנאי שהוא נשוי אם רצה להדליק ולברך משום הידור שפיר דמי" וכתב עליו ב"י בסימן תרעז "ולי נראה דאין לסמוך על זה לברך ברכה שאינה צריכה".

אמנם בשו"ע סימן תרעז סעיף ג כתב "יש אומרים שאע"פ שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל - מדליק בברכות" אבל בשאר מקרים אין לו לברך. ועל זה כתב הרמ"א ואפילו אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומברך עליהם. וכן נוהגין".

הפרי חדש כתב לפסוק כב"י והובאו בכה"ח שם ס"ק כה. המשנ"ב בס"ק ט"ז אחרי שהביא דעת הרמ"א שמותר כתב "ויש מן הפוסקים שסוברין אחרי דחז"ל פטרוהו ע"י הדלקת אשתו לא כל כמיניה לומר 'איני רוצה לצאת בשל אשתו' ולכן וידליק בלא ברכה. והנה אף דודאי אין למחות ביד הנוהגין לברך אחרי דהרבה אחרונים הסכימו לברך, מכל מקום טוב יותר להדר לשמוע הברכות מפי אחר ויענה אמן ויכוין לצאת בהן וידליק נרותיו. או יראה לשער להדליק נרותיו ולברך עליהן זמן מה קודם שמדלקת אשתו בביתו, דהיינו שהיא מדלקת אחר מעריב כמנהג העולם והוא ידליק קודם מעריב" משמע מדבריו שנוטים כשיטת הב"י. על כן למעשה לכל הדעות בעל שיצא ידי חובה בהדלקת אשתו רשאי להדליק שוב נר חנוכה, אך לא יברך. ומזה נפ"מ גם לבן ספרדי לפני החתונה הסמוך על שולחן אביו, או בן ישיבה שמדליקים עליו בביתו שלא יכול לכוין לא לצאת בברכת אביו.

אמנם אם אביו גר בחו"ל והוא בארץ, וזמני ההדלקה שונים וכן להפך יכול הבן להדליק בברכה, אך בארץ שהבדלי הזמנים פחות מחצי שעה - לא יכול לעשות כן. וכן בן גדול אפילו שאינו נשוי שלא סמוך על שולחנו של אביו אלא חי מכספו שלו יכול לברך ולהדליק בביתו. ויש אומרים שגם אם האב לא מדליק בזמן, כגון שעובד עד שעה מאוחרת ובביתו מדליקים שעה או יותר אחרי השקיעה - גם אז יכול הבן להדליק נרות בזמנם ולכוין שלא לצאת בברכת האב לכשידליק.

לשנה אחרת קבעום

הרמב"ם אומר שמצות הדלקת נר חנוכה היא מצוה וחיבה מאוד, שואל בהן איש חי למה חכמי אורנו הדור קבעו את מצות ההדלקה רק לשנה אחרת? והסביר, בשנה הראשונה רקדו בכל יום ויום מימות החנוכה על הנס הגדול שנעשה, לשנה אחרת ראו בשמים הארה גדולה של חנוכה, אמרו אם יש הארה גדולה כל שנה ושנה. וקבעום להדלקה בכל שנה ושנה. וכך בכל שנה ושנה בימי החנוכה יש הארה גדולה בשמים, מתנוצץ אור חדש, אור של ניסים ונפלאות לעם ישראל. ויהי רצון שהקדוש ברוך הוא יאיר לנו אור גדול, כאור שבעת הימים כבר בימים אלו של כסלו ונזכה לאורו של משיח בעגלא ובזמן קריב אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

הדברים הללו אלא מה, נשנה את הברכה! אמרתי להם לשנות? לשנות מטבע של חכמים? פיהם מעיד עליכם שאתם כופרים. ומי שלא רוצה לברך כתקנת חז"ל לא יכול לערוך חופה וקידושין - ונסתמו פיותיהם

חנוכה בשמחה - ובגדים נאים

כתב הרב כף החיים אות ח' שצריך להדליק נרות חנוכה ולברך בשמחה וג"ע הבא"ח כתב בספרו עטרת תפארת אות כ"ו. "בראש חודש וחנוכה ופורים יש יתרון ומעלה בבחינת הנשים לכן צריכים הם להחליף בגדיהם ולא ישארו בבגדי חול גם אשה שיש לה תכשיטין של זהב תלבשם באלו הימים להורות על יתרון שיש באלו הימים בבחינה שלהם למעלה". לכן, הנשים צריכות להזהר להתלבש יפה לכבוד ההדלקה כי הדלקה עושה מצוה והעיקר הוא בזמן ההדלקה ולשים תכשיטים. ובכלל גם גברים יזהרו בזה להתלבש כפי שהם מתלבשים לכבוד אורחים, מי ששם כובע ישים כובע על הראש כשבאים אורחים חשובים לביתו וכן אם לובש מעילו וכו', ובודאי לא יברך עם חולצה קרועה, סנדלים וכדומה, להראות כמה המצוה יקרה וחביבה לנו!

אבלות

לא עליכם אדם שהוא אבל - בתוך שבעה ימים לכל הדעות אינו מדליק ומברך בבית הכנסת האין יברך שהחיינו בשמחה? ואם הוא בתוך 30 יום או בתוך שנה על אביו או אמו יש הבדל מנהגים:

למנהג הספרדים - יכול לברך.

למנהג האשכנזים - לא יכול לברך.

ובכלל לפי הספרדים, בתוך ל' או בתוך שנה רשאי להיות חזן במוסף ר"ח, מוסף ר"ה וכיפור, ולומר הלל, ולפי האשכנזים לא עולה בימים אלו כחזן.

ראה, משנב"ר תרע"א ס"ק מ"ד, תקפ"א ס"ק ז'. בשער הציון שם, ט"ז תרע"א, כה"ח תרע"א ס"ק ע"ג, תקפ"א ס"ק ל"ג, תשובת רב פעלים ד' ל"ב משם הנוב"י והמחזיק ברכה.

ההדלקה בבית הכנסת

צריך לחזור ולומר כמה פעמים, אמנם השמש או החזן רגילים להדליק בבית הכנסת אבל כל אדם שמבקשים ממנו להדליק ידליק בשמחה וזו מצוה ואין לזלזל בה. ובענין זה, פעם לפני הרבה שנים התפללתי בבית כנסת דואק הגענו לחנוכה, הגבאי רבי יצחק דואק ע"ה כבדני בהדלקת נר חנוכה. עמדתי ושתקתי, אמר לי, מה אתה מהסס!!! אני נתתי את הנר הזה לחכם רבי יעקב בנו של הבן איש חי - והדליק, ומו"ר אבי נתן לבן איש חי עצמו והדליק! אמרתי לו, יש לך מסורת של שלושה דורות תן לי ואדליק. ולמעשה, טוב לקיים מצוה זו אך אין להתקוטט בשבילה אלא האמת והשלום אהבו.

ברכת שהחיינו למי שאינו בביתו

יהודי מיישיבת שבי חברון נסע לחו"ל לאסוף כסף ויחזור בעז"ה בליל חנוכה, שאל האם אשתו מדליקה בלילה הראשון ומברכת שהחיינו, והוא ידליק בלילה השני. אמרתי לו, שלפי הדין הוא צודק כפי שנראה להלן מה הדין כשאשה מדליקה עבור הבעל אבל אתה יכול לברך שהחיינו!

שאל למה? אמרתי לו, אתה טס במטוס בזמן ההדלקה, ואתה פטור מנר חנוכה, ובכלל אשתך אינה צריכה להדליק בשבילך אלא לבני הבית, לכן כיוון שהיית פטור בזמן ההדלקה - תוכל לברך שהחיינו

